

Opgave 2 Zelfverwerkelijking in een zinloze wereld

Volgens de Franse filosoof Albert Camus is de vraag naar de zin van het leven de belangrijkste filosofische vraag. Maar, schrijft Camus, als we vragen wat de zin van het leven is, krijgen we geen antwoord. In de wereld blijkt geen zin aanwezig te zijn.

In zijn boek *De mythe van Sisyphus* uit 1942 beschrijft Camus hoe je door de vraag naar de zin van het leven kunt worden overvallen:

tekst 3

Hoewel wij meestal op een vanzelfsprekende manier leven en gewoon 'doen wat we doen', komt er altijd een moment waarop we even stilstaan. Het bestaan komt ons plotseling voor als iets absurds. De ervaring van het absurde is geen gevolg van diepe intellectuele arbeid, maar ontstaat vaak gewoon op straat, in de tram, of in de draaideur van een restaurant. Ineens kunnen we niet meer mechanisch en gewoontegetrouw handelen, maar vragen we ons af wat we eigenlijk aan het doen zijn.

De ervaring van het absurde vloeit voort uit een confrontatie tussen enerzijds het menselijk verlangen naar duidelijkheid en betekenis en anderzijds de wereld zoals die is. De wereld zoals die is, komt niet tegemoet aan ons verlangen naar zingeving. Wij stellen vragen, maar er komt geen antwoord.

naar: www.humanistischecanon.nl

Albert Camus was een tijdgenoot van Jean Paul Sartre. Er zijn overeenkomsten en verschillen tussen het denken van Camus en Sartre aan te wijzen. Eén overeenkomst kan gevonden worden in het idee van het absurde, zoals Camus dit in tekst 3 beschrijft, en Sartres kritiek op het essentialisme.

- 3p 8 Leg aan de hand van tekst 3 uit dat Camus de kritiek van Sartre op het essentialisme zou onderschrijven.
Geef in je argumentatie aan wat Sartre onder essentialisme verstaat.

De titel van Camus' boek, *De mythe van Sisyphus*, verwijst naar de Griekse mythologische figuur Sisyphus, die door de goden gestraft werd voor zijn eigenzinnigheid. De goden veroordeelden hem tot een eeuwig zinloos leven. Camus neemt de zinloosheid van Sisyphus' straf als vertrekpunt voor zijn filosofie. De straf van Sisyphus ziet er als volgt uit:

tekst 4

Sisyphus is gedoemd om eeuwig een rots de berg op te duwen, om te zien hoe deze weer naar beneden rolt, om daarna weer opnieuw te beginnen met het omhoogduwen.

Voor Camus is Sisyphus de ultieme absurde held. Hoewel zijn arbeid zwaar, nutteloos en oneindig is, vraagt Camus ons in te beelden dat Sisyphus rustig de berg afloopt, zijn steen achterna. Naar beneden wandelend, wordt hij zich bewust van het absurde van zijn situatie.

naar: http://humanistischecanon.nl/existentialisme/camus_mythevan_sisyphus

De beschrijving die Camus geeft van de situatie waarin Sisyphus zich door zijn straf bevindt, lijkt enigszins op het natuurwetmatig determinisme. Je zou die situatie van het omhoogduwen als een literaire uitdrukkingsvorm van het natuurwetmatig determinisme kunnen zien. Maar die situatie kun je daarmee nog niet opvatten als een literaire uitdrukkingsvorm van de causale geslotenheid van het natuurkundig domein, omdat er een belangrijk verschil aan te wijzen is.

4p 9 Leg uit welke filosofisch relevante overeenkomst er is tussen de situatie waarin Sisyphus zich door zijn straf bevindt en het natuurwetmatig determinisme.

Beargumenteer je antwoord aan de hand van de centrale gedachte van het natuurwetmatig determinisme.

Geef vervolgens, met behulp van de definitie van de causale geslotenheid van het natuurkundig domein, een filosofisch relevant verschil tussen de situatie waarin Sisyphus zich door zijn straf bevindt en de causale geslotenheid van het natuurkundig domein.

Hoewel Sisyphus in een – op het eerste gezicht – volstrekt zinloze wereld leeft, heeft Camus bewondering voor Sisyphus en noemt hij hem ‘de absurde held’. Camus schrijft dat we ons Sisyphus juist als een gelukkig mens moeten voorstellen, want zelfs zijn betekenisloze wereld beschouwt Sisyphus nog als waardevol. Sisyphus heeft geen God of medemensen nodig, zo schrijft Camus, want voor hem vormen de steen en de berg zijn wereld. Camus eindigt zijn boek daarom met de volgende beschrijving van Sisyphus:

tekst 5

Hij die niets voor de eeuwigheid doet, zonder het bestaan ervan te ontkennen. Niet dat het verlangen hem vreemd zou zijn, maar hij geeft de voorkeur aan zijn moed en zijn verstand. Het eerste leert hem, zonder hogere instantie te leven en tevreden te zijn met wat hij heeft; het tweede leert hem zijn grenzen kennen.[...]

Sisyphus leert ons een hogere trouw die de goden verloochent en de steen wentelt. Ook hij vindt dat alles goed is. Dit universum, dat voortaan geen meester meer heeft, lijkt hem noch onvruchtbaar, noch waardeloos. Ieder korreltje van deze steen, ieder splintertje erts van deze nachtdonkere berg betekent, alleen voor hem, een hele wereld. De strijd op zichzelf tegen de top is voldoende om het hart van een mens te vervullen. We moeten ons Sisyphus als een gelukkig mens voorstellen.

bron: A. Camus, De mythe van Sisyphus, pagina's 96 en 171

- 2p **10** Sartre benadrukt in zijn werk dat je altijd zelf je leven zin en vorm geeft. Sartre zou beweren dat dit voor Sisyphus net zo geldt als voor gewone stervelingen. Sisyphus lijkt, volgens Sartre, op ons.
Leg uit welk argument Sartre zou gebruiken voor zijn opvatting dat ook Sisyphus niets anders is dan wat hij van zichzelf maakt.
Leg vervolgens uit of Sisyphus zich volgens Sartre schuldig maakt aan 'mauvaise foi' als Sisyphus zijn eigen bestaan als zinloos zou bestempelen.

- 3p **11** Sartre en Camus ontkennen beiden het bestaan van God. Camus laat Sisyphus de goden loochenen. De filosoof John Stuart Mill zou echter, wanneer hij over de mythe zou nadenken, juist letten op de rol van de goden daarin. Sisyphus is gestraft voor zijn eigenzinnigheid en kan zichzelf nu alleen maar voegen naar de wil van de goden. De straf past goed bij Mills kijk op het calvinisme. De weg naar zelfverwerkelijking is voor Sisyphus dan afgesloten, want volgens Mill biedt het calvinisme geen mogelijkheid tot zelfverwerkelijking.
Beargumenteer waarom Mill de straf van Sisyphus typisch calvinistisch zou noemen.
Leg uit waarom Mill zou betogen dat Sisyphus enerzijds ook actief betrokken zou moeten zijn op de vorming van zijn eigen karakter, maar dat die actieve betrokkenheid anderzijds minder positieve consequenties heeft dan op gewone mensen.

Camus stelt zich Sisyphus als een gelukkig mens voor, omdat het Sisyphus lukt vanuit het niets te kiezen om de wereld als waardevol te zien.

Ook volgens de filosoof Charles Taylor zou je je Sisyphus misschien wel als een gelukkig mens kunnen voorstellen, maar Taylor heeft kritiek op dit idee van radicale keuze. Taylor geeft deze kritiek aan de hand van het bekende voorbeeld van Sartre over een student die zich tijdens de Tweede Wereldoorlog in een dilemma bevond en Sartre om raad vroeg. De zelfevaluatie van Sisyphus, zoals Camus die zich voorstelt in tekst 5, spreekt tégen het idee van radicale keuze, zou Taylor beargumenteren.

- 3p 12 Leg met behulp van tekst 5 uit waarom Camus' beschrijving van Sisyphus' zelfevaluatie volgens Taylor tegen het idee van radicale keuze zou spreken.

Leg vervolgens met behulp van tekst 5 het verschil tussen sterke en zwakke zelfevaluatie uit.

Camus noemt Sisyphus een held, maar de vraag blijft of Sisyphus zichzelf kan verwerklijken in een ogenschijnlijk zinloze wereld. Is hij een held of is hij alleen maar gelukkig omdat hij zijn eigenzinnige karakter verloochent?

Om deze vraag naar zelfverwerklijking te beantwoorden is het nodig een standpunt in te nemen over in hoeverre we mensen kunnen beschouwen als individuele personen met een eigen persoonlijkheid, en over in hoeverre mensen de mogelijkheid hebben die individualiteit zelf tot stand te brengen. Filosofen als Mill en Sartre verschillen daarover van mening.

- 3p 13 Met welke filosoof ben jij het in deze kwestie meer eens: met Mill of met Sartre?

Betrek in de afweging van je antwoord op de vraag of Sisyphus zichzelf kan verwerklijken het begrip 'karakter' van Mill en het idee van Sartre dat er in een situatie nooit dwingende redenen zijn die één bepaalde keuze noodzakelijk maken.